

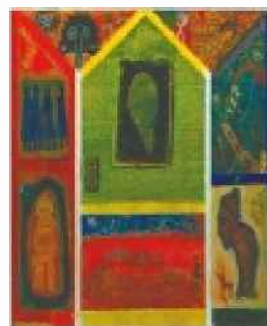
11 + 4 הספרים החשובים על הקשר בין מלים לנפש. רית ראופמן

4 + 1

קיצור דרך ללא־מודע

כותבים שהוציאו ספר בתחום מומחיותם ממליצים על ארבעת הספרים הטובים ביותר בנושא. הפעם: ארבעת הספרים הטובים ביותר על הקשר שבין מלים לנפש

ספרה החדש של רית ראופמן, "שתי השפות של האדם: מלים וחוויה בטיפול הפסיכו דינמי" (הוצאת מודן, משרד הביטחון, סדרת האוניברסיטה המשודרת), פורש קשת של מקרים טיפוליים בדיוניים, המבוססים על ניסיון קליני ופיתוחים תיאורטיים הקשורים ברמות הארגון השונות של המבנה הנפשי. סיפורי הטיפול מדגימים את היחסים בין השפה המילולית לשפה החושית־גופנית בנפש האדם, וגם את האופן שבו התערבויות מילוליות בטיפול שואפות להגיע אל רבדים שאינם מילוליים. בירור יחסים אלה, הפועלים גם בנפש של הדמויות המטפלות, משמש כדי לשכלל את אופני ההתערבות בטיפול, וכן את ההבנה של מגוון סימפטומים והתנהגויות בחיי היומיום.

שתי השפות של האדם
מילים וחוויה בטיפול הפסיכו דינמי
רית ראופמן

3. "רגע" — מבחר שירים מאת ויסלבה שי־מבורסקה. תרגום: דוד וינפלד (כרמל, 2011). שתי הבחירות הנאות לקוחות מז'אנר שוֹנָה: הספרות היפה, ובאופן ספציפי, השירה. בחירות אלו קשורות בהכרח בערך החשוב העולה מהשירה להבנת הנפש, תוך דיבור בשפתה היא, שהיא פנימית, מקורית וסוד־בייקטיבית, אך בו בזמן אוניברסלית ונצחית. מראשית ימיה הכירה הפסיכואנליזה בחשיבות הספרות היפה להבנת הנפש. בהלימה עם קביעתו של פרויד כי "המשוררים הם בני בריתנו להבנת הלא מודע", שיריה של שי־מבורסקה מציעים תבונות מדויקת למדי על הנפש האנושית. לעתים היא עושה זאת במוֹצהר, כמו בשיר "על אודות הנפש בקצרה", שבו היא כותבת על הנפש, בשפתה של הנפש עצמה, במעשה אמנות המבקש להנגיש אותו יסוד פנימי שהוא תמיד חמקמק ולאפשר לו דיאלוג עם רכיבים אחרים בקיום היומיומי.

4. "מבחר וחדשים" מאת אגי משעול (מוסד ביאליק, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2003). שי־ריה של משעול הם מעברים תמידיים בין רב־דים שונים בקיום ובחוויה האנושיים, הנעים תדיר בין מרחבים סימבוליים וקונקרטיים, שאינם רק מתחלפים ביניהם בטראנספורמציה מתמדת, אלא שעצם הזיקה שהם מנהלים ביניהם היא שמקנה לרוב שיריה של משעול את איכותם המפתיעה, המאפשרת מרחב נפשי. שיריה הם תוכנות ייחודיות על הקיום האנושי, ובה בעת מאפשרים הרחבה והעמקה של המנגד הנפשי. גם כאן, האפשרות לכתוב בשפה פרטית על מצבים אוניברסליים היא הצורך שבו המרחב המילולי פוגש את החושי והסובייקטיבי.

1. "תהום שפה" מאת דנה אמיר (מאגנס, 2013). הספר דן בסוגים שונים של שפות נפשיות, על אופני היווצרותן. השפה הנפשית, שבאמצעותה מכוונן הפרט את עולמו הפנימי, היא שפה הנר־כשת ומתפתחת בהקשר של היחסים המוקדמים עם האם. הספר דן בפונקציות של שפת האם בתהליך התהוות השפה הנפשית. לצד התבר־ננות בתהליכים התקינים של כינון שפה נפשית מציע הספר התבוננות באפשרויות שונות של שפה נפשית פתולוגית, ביניהן שפה קונקרטית, פסאודו שפה, שפה פסיכוטית, שפה פרכרטית, תחביר אוטיסטי, שפה המתפתחת בתגובה לט־ראומה שלא איפשרה את מה שמכונה בספר "פונקציית העד בנפש", ושפה פסיכוסומאטית, הקשורה בצורות הכיטוי של הגוף.

2. "אנטומיה התפתחותית של הנפש" מאת יואב יגאל (הקיבוץ המאוחד, 2011). השפה היא המדיום העיקרי שבאמצעותו יוצרות שי־טות הטיפול הפסיכואנליטיות מגע ומתער־בות בחוויות הקיום המוחשיות, הייחודיות והאישיות של המטופלים. כדי להסביר לעצ־מה את מה שמתרחש במרחבי הנפש הסמויים והאישיים היה על הפסיכואנליזה ליצור שפות תיאורטיות, המורכבות ממונחים ומושגים מופ־שטים. מדובר בשתי שפות שונות מאוד, שהת־קשורת ביניהן לא בהכרח ברורה. הספר מציע ניסיון האחדה בין השפה האישית, האינטואיטית והחוויתית, לבין השפה התיאורטית־הכללית. תיאור והגדרת התפקודים הנפשיים מאפשרים למפות את הנפש כמכלול כאותם מונחים, מו־שגים ומלים שבהם מתאר/ת המטופל/ת התב־סויות, חוויות ותחושות. באופן כזה יוצר הספר מרחב לשוני משותף לידע והידוע שכרשות הר־בים, וללא־ידוע והלא־מודע שכרשות הפרט.